

Uzasadnienie wyroku z 13 listopada 2015 roku.

Powód K. R. dnia 28 stycznia 2015 roku wystąpił przeciwko pozwanej S. U.Spółce Akcyjnej z siedzibą w W. z powództwem o zapłatę kwoty 15.377,60 zł. wraz z ustawowymi odsetkami od 6 marca 2012 roku do dnia zapłaty oraz o zasądzenie kosztów procesu w tym kosztów zastępstwa procesowego według norm przepisanych. Powód podał, że strony w dniu 14 lutego 2007 roku zawarły umowę ubezpieczenia na życie z ubezpieczeniowym funduszem kapitałowym. Powód nie miał możliwości szczegółowego zapoznania się z OWU przed zawarciem umowy. W dniu 17 lutego 2012 roku umowa została rozwiązana. Na dzień rozwiązania umowy środki zgromadzone przez powoda na rachunku polisowym wynosiły 35.376,96 zł. Pozwana wypłaciła powodowi kwotę 19.999,36 zł. Pozostała kwota 15.377,60 zł. została zatrzymana przez pozwaną tytułem opłaty likwidacyjnej. Zdaniem powoda, postanowienia OWU umożliwiające pozwanej zatrzymanie 43% zgromadzonych środków tytułem opłaty likwidacyjnej mają charakter abuzywny i są niezgodne z art. 3853 pkt 4, 12, 13, 16, 17 k.c. Powód powołał się na orzeczenia Sądu Ochrony Konkurencji i Konsumentów, który zakwestionował potrącanie opłaty likwidacyjnej i jej określanie za pomocą skomplikowanego algorytmu lub w formie tabelarycznej. Powód przytoczył podobne wpisy do rejestru klauzul niedozwolonych i wskazał, że zgodnie z art. 47943§2 k.p.c., prawomocny wyrok w sprawie o uznanie wzorca umowy za niedozwolone ma skutek wobec osób trzecich od chwili wpisania uznanego za niedozwolone postanowienia wzorca umowy do rejestru prowadzonego przez Prezesa Urzędu Ochrony Konkurencji i Konsumentów. Powód powołał się na uchwałę Sądu Najwyższego z 13 lipca 2006 roku (III SZP 3/06, OSNP nr 2007/1-2/35), w której Sąd Najwyższy przyjął, że wyrok uznający określone postanowienie za niedozwolone wiąże również innych przedsiębiorców stosujących wobec konsumentów postanowienia o identycznej bądź zbliżonej treści. Powód powołał się również na art. 3851§1 i §2 k.c. oraz wniósł o zwrot kwoty 15.377,60 zł. wraz z ustawowymi odsetkami od dnia następującego po dniu, w którym zgodnie z OWU powinny zostać wypłacone środki zgromadzone na rachunku polisy.

W odpowiedzi na pozew pozwana wniosła o oddalenie powództwa w całości. Pozwana podniosła zarzut przedawnienia. Pozwana wskazała, że powód potwierdził własnoręcznym podpisem otrzymanie OWU przed zawarciem umowy. Zdaniem pozwanej, powód jako osoba zatrudniona na stanowisku kierowniczym – menagera nie skorzystał z nabytej podczas pracy wiedzy finansowej i umiejętności prognozowania finansowego na potrzeby ustalenia czy kondycja finansowa i dochody gospodarstwa domowego są wystarczające aby zawrzeć umowę ubezpieczenia aż na 22 lata ze składką miesięczną 600,- zł. i nie można uznać powoda za konsumenta, który jest dostatecznie dobrze poinformowany, uważny i ostrożny i powodowi nie przysługuje ochrona na podstawie art. 3851 k.c. Pozwana wskazała, że opłata likwidacyjna jest koordynantą pozwalającą określić świadczenie główne – wartość wykupu. Pozwana zakwestionowała aby zapisy OWU były sprzeczne z dobrymi obyczajami lub rażąco naruszały interes konsumenta. Pozwana wskazała na podobieństwo umowy ubezpieczenia z UFK do innych umów: umowy leasingu, umów ubezpieczenia przewidzianych w systemie ubezpieczeń społecznych a także do ustawowych instrumentów finansowych występujących w ramach III filaru ubezpieczeń (IKE, IKZE), w których występuje analogiczna blokada środków przewidziana przez ustawodawcę. Opłata likwidacyjna obejmuje w szczególności ryzyko nieuzyskania przez pozwanego przewidywalnych i oczekiwanych wyników finansowych a także koszty prowizji pośrednika ubezpieczeniowego a także inne koszty bezpośrednie w tym wynagrodzenia pracowników zajmujących się akwizycją, koszty wystawienia polisy i włączenia umowy do portfela a także koszty pośrednie w tym koszty reklamy i promocji produktów ubezpieczeniowych oraz koszty ogólne związane z badaniem wniosków i wystawianiem polis, nadto koszty likwidacji szkód, koszty działalności lokacyjnej, koszty administracyjne. Wartość wykupu jest wprost skorelowana z tymi kosztami. Pozwana powołała się na art. 18 ust. 2 ustawy z 22 maja 2003 roku o działalności ubezpieczeniowej a także na rozporządzenie Ministra Finansów z 28 grudnia 2009 roku w sprawie szczególnych zasad rachunkowości zakładów ubezpieczeń i reasekuracji (Dz. U. Nr 226, poz. 1825), które zdaniem pozwanej pozwalają na przerzucenie na konsumenta w szczególności kosztów ryzyka gospodarczego i kosztów akwizycji. Pozwana podniosła, że umowa ubezpieczenia nie jest umową wzajemną i nie wymaga ekwiwalentności świadczeń. Pozwana twierdziła, że postanowienia umowy są sformułowane w sposób jednoznaczny. Zdaniem pozwanej postanowienia umowy dotyczące świadczenia wykupu nie są podobne do innych postanowień wpisanych do rejestru postanowień niedozwolonych

prowadzonego przez UOKiK. Pozwana zakwestionowała aby w sprawie miały zastosowanie art. 3851 k.c. oraz art. 3853 pkt 4, 12, 13, 16, 17 k.c. Pozwana podała, że koszty poniesione przez niego w związku z polisą powoda to 9.181,08 zł. Pozwana zakwestionowała roszczenie w zakresie żądania odsetek, które zdaniem pozwanej mogłyby należeć się najwcześniej od trzydziestego pierwszego dnia następującego po dacie doręczenia wezwania pozwanemu. Wobec braku wezwania, odsetki byłyby wymagalne po upływie 30 dni od doręczenia pozwu, tj. od 11 kwietnia 2015 roku.

Rzecznik Finansowy w trybie art. 63 k.p.c. wyraził pogląd, że: 1. opłata likwidacyjna stanowi niedozwolone postanowienie umowne (art. 3851§1 k.c.), 2. wartość wykupu nie stanowi głównego świadczenia z umowy ubezpieczenia na życie z ubezpieczeniowym funduszem kapitałowym, a w szczególności nie jest świadczeniem w rozumieniu art. 353 k.c., 3. na gruncie stosunków zobowiązaniowych opłata likwidacyjna nie jest dopuszczalna prawnie.

Sąd Rejonowy ustalił, co następuje:

Strony zawarły umowę ubezpieczenia na życie z ubezpieczeniowym funduszem kapitałowym ze składką regularną M. Spektrum potwierdzoną polisą nr (...) z dnia 14 lutego 2007 roku. Umowa została zawarta na okres 22 lat ze składką regularną miesięczną w wysokości 600,- zł. Pismem z dnia 14 lutego 2012 roku powód poinformował pozwaną o rezygnacji z umowy i wezwał pozwaną do zapłaty kwoty będącej równowartością wykupu. Umowa została rozwiązana w dniu 17 lutego 2012 roku. W dniu 16 marca 2012 roku pozwana dokonała rozliczenia umowy. W rozliczeniu wartość polisy określono na 35.376,96 zł. Sumę wpłaconych składek określono na 46.000,- zł., zaś sumę wypłat na 5.800,- zł. Wysokość opłaty likwidacyjnej określono na 15.377,60 zł., zaś wartość wykupu na kwotę 19.999,36 zł.

Okoliczności bezsporne, polisa k. 20, wniosek o zawarcie umowy k. 21-23, pismo powoda z 14 lutego 2012 roku k. 24, pismo pozwanej z 16 marca 2012 roku k. 25, rozliczenie umowy k. 26.

Wartość wykupu została wyliczona zgodnie z ogólnymi warunkami ubezpieczenia, po obliczeniu cen jednostek funduszy z najbliższego dnia wyceny danego ubezpieczeniowego funduszu kapitałowego następującego po drugim dniu roboczym od dnia rozwiązania umowy pomniejszonej o opłatę likwidacyjną, pobraną od wartości tej części środków wypłacanych z rachunku jednostek funduszy, która stanowi wartość jednostek funduszy zakupionych z opłaconej składki regularnej, należnej w okresie pierwszych pięciu lat polisy, po uwzględnieniu umorzeń jednostek funduszy, z zastrzeżeniem ust. 4 §25 OWU. Stawka opłaty likwidacyjnej została określona w załączniku nr 1 do OWU. W ust. 10 załącznika nr 1 określono stawkę opłaty likwidacyjnej w dwóch pierwszych latach na 100%, zaś od trzeciego roku polisy według wzoru: $100\% - (96,7\%)(K - T)$, gdzie T jest to mniejsza z dwóch wielkości: a. liczba pełnych lat polisy, za które została zapłacona składka regularna, b. liczba pełnych lat polisy, licząc od dnia zawarcia umowy do dnia wystąpienia o wypłatę wartości wykupu, zaś K – to okres ubezpieczenia.

OWU k. 140-143.

W dniu 19 marca 2015 roku pozwana sporządziła zestawienie kosztów poniesionych przez pozwaną w związku z umową, które łącznie określono na 9.181,08 zł.

Zestawienie kosztów dla polisy nr (...) k. 146.

Sąd Rejonowy dokonał następującej oceny materiału dowodowego:

Stan faktyczny sprawy jest w istocie bezsporny, spór dotyczy oceny prawnej, w szczególności ustalenia przesłanek abstrakcyjnej i indywidualnej kontroli abuzywności wzorca umowy. Badanie czy powód jest przeciętnym konsumentem nie ma istotnego znaczenia dla rozstrzygnięcia sprawy, istotne jest to, że powód zawierając umowę dokonał czynności prawnej niezwiązanej bezpośrednio z jego działalnością gospodarczą lub zawodową, jest więc konsumentem w rozumieniu art. 221 k.c. Odnosząc się do twierdzeń pozwanej, że powód otrzymał OWU przed podpisaniem umowy, należy wskazać, że w pozwie powód nie twierdził, że nie otrzymał OWU, a jedynie, że nie miał możliwości szczegółowego zapoznania się z OWU. Wnioski dowodowe zgłaszane przez strony w dużej

mierze dotyczą okoliczności bardzo ogólnych, nie związanych ze sprawą, podobnie twierdzenia stron zawarte w pozwie i odpowiedzi na pozew, które są bardzo obszerne, obejmują wiele kwestii ubocznych nie mających istotnego znaczenia dla rozstrzygnięcia sprawy. Z powyższych względów Sąd Rejonowy nie uwzględnił wniosku powoda o zobowiązanie pozwanej do przedstawienia zbiorczego dla całego produktu ubezpieczeniowego oferowanego przez pozwaną rozliczenia za ostatnie 4 lata. Sąd Rejonowy nie uwzględnił również wniosku powoda o zobowiązanie pozwanej do przedstawienia dokumentów wskazujących jakie pośrednicy mieli wykonywać obowiązki w związku z zawartą umową gdyż okoliczność ta nie ma istotnego znaczenia dla rozstrzygnięcia sprawy. Sąd Rejonowy nie uwzględnił również wniosku pozwanej o dopuszczenie dowodu z opinii biegłego sądowego aktuarusza na okoliczność poniesionych przez powoda kosztów w związku z umową, gdyż okoliczność ta nie ma istotnego znaczenia dla rozstrzygnięcia sprawy, zaś powód nie kwestionował poniesionych kosztów a jedynie przyjętą zasadę przerzucenia kosztów działalności gospodarczej pozwanej w tym kosztów akwizycji na powoda.

Sąd Rejonowy zważył, co następuje:

Sprawę należy rozważać w płaszczyźnie art. 3851 – 3853 k.c., art. 405-414 k.c., art. 47943 k.p.c. oraz mieć na uwadze treść zawartej przez strony umowy oraz treść OWU. Stosownie do art. 47943 k.p.c., wyrok prawomocny ma skutek wobec osób trzecich od chwili wpisania uznanego za niedozwolone postanowienia wzorca umowy do rejestru postanowień wzorców umowy uznanych za niedozwolone prowadzonego przez Prezesa Urzędu Ochrony Konkurencji i Konsumentów. Powaga rzeczy osądzonej wynikająca z rozszerzonej mocy wiążącej, o jakiej mowa w art. 47943 k.p.c. obejmuje również po stronie pozwanej innych przedsiębiorców, którzy posługują się wzorcem umowy zawierającym postanowienie wpisane do rejestru prowadzonego przez Prezesa UOKiK (por. postanowienie Sądu Apelacyjnego w Warszawie z 20 grudnia 2013 roku (VI ACa 744/13, LEX nr 1422523)). Nie wyklucza to powództwa o uznanie za niedozwolone postanowienia tej samej treści normatywnej, stosowanego przez przedsiębiorcę niebędącego pozwanym w sprawie, w której wydano ten wyrok (art. 365 i 366 w związku z art. 47943 k.p.c., - uchwała Sądu Najwyższego z 20 listopada 2015 roku, III CZP 17/15). Należy podkreślić, że przytoczone przez powoda wpisy w rejestrze klauzul niedozwolonych nie dotyczą tożsamego wzorca, co zawarty w OWU objętych pozwem. Przyjęty przez pozwaną wzorzec (algorytm) do wyliczenia opłaty likwidacyjnej ma matematycznie skutek zbliżony do wzorców wpisanych do rejestru klauzul niedozwolonych, jednak nie jest z nimi tożsamy, brak jest więc podstaw do zastosowania art. 47943 k.p.c. W ocenie Sądu Rejonowego wzorzec ten spełnia przesłanki incydentalnej kontroli wzorca. Zgodnie z art. 3851§1 k.c., postanowienia umowy zawieranej z konsumentem nie uzgodnione indywidualnie nie wiążą go, jeżeli kształtują jego prawa i obowiązki w sposób sprzeczny z dobrymi obyczajami, rażąco naruszając jego interesy (niedozwolone postanowienia umowne). Nie dotyczy to postanowień określających główne świadczenia stron, w tym cenę lub wynagrodzenie, jeżeli zostały sformułowane w sposób jednoznaczny. Sąd Rejonowy podziela stanowisko wyrażone w wyroku Sądu Najwyższego z 18 grudnia 2013 roku (I CSK 149/13, OSNC 2014/10/103), iż postanowienie ogólnych warunków umowy ubezpieczenia na życie z ubezpieczeniowym funduszem kapitałowym, przewidujące, że w razie wypowiedzenia umowy przez ubezpieczającego przed upływem 10 lat od daty zawarcia umowy, ubezpieczyciel pobiera opłatę likwidacyjną powodującą utratę wszystkich lub znacznej części zgromadzonych na rachunku ubezpieczającego środków finansowych, rażąco narusza interesy konsumenta i stanowi niedozwolone postanowienie umowne w świetle art. 3851 zdanie pierwsze k.c. W uzasadnieniu tego wyroku Sąd Najwyższy wskazał, że "rażące naruszenie interesów konsumenta" w rozumieniu art. 3851 § 1 k.c. oznacza nieusprawiedliwioną dysproporcję praw i obowiązków na jego niekorzyść w określonym stosunku obligacyjnym, natomiast "działanie wbrew dobrym obyczajom" w zakresie kształtowania treści stosunku obligacyjnego wyraża się w tworzeniu przez partnera konsumenta takich klauzul umownych, które godzą w równowagę kontraktową tego stosunku. Obie wskazane w tym przepisie formuły prawne służą do oceny tego, czy standardowe klauzule umowne zawarte we wzorcu umownym przekraczają określone przez ustawodawcę granice rzetelności kontraktowej twórcy wzorca w zakresie kształtowania praw i obowiązków konsumenta. Zakwestionowane postanowienie umowne nakłada na konsumenta obowiązek poniesienia - w razie wypowiedzenia umowy przed upływem 10 lat - opłaty likwidacyjnej pochłaniającej wszystkie środki zgromadzone na jego rachunku podstawowym, jeśli wypowiedzenie umowy następuje w ciągu dwóch pierwszych lat trwania umowy oraz znaczną ich część w następnych latach i to bez względu na wysokość uiszczanej przez konsumenta składki oraz bez względu na wartość zgromadzonych na rachunku środków. Należy podzielić pogląd, że przejście przez ubezpieczyciela

całości lub znacznej części tych środków w oderwaniu od rozmiaru uiszczonych przez ubezpieczającego składek rażąco narusza interes konsumenta, a ponadto jest wyrazem nierówności stron tego stosunku zobowiązaniowego, gdyż kształtuje prawa i obowiązki konsumenta w sposób sprzeczny z dobrymi obyczajami. W ocenie Sądu Rejonowego zapisy OWU dotyczące opłaty likwidacyjnej nie są napisane prostym i zrozumiałym językiem, pozwalającym ubezpieczającemu przewidzieć przy zawieraniu umowy, że w razie jej przedterminowego rozwiązania, może stracić nawet połowę zgromadzonych środków. Brak jest podstaw do uznania opłaty likwidacyjnej czy wartości wykupu za świadczenie główne. Wartość wykupu to świadczenie wypłacane na wypadek przedterminowego rozwiązania umowy, a trudno przyjąć, że celem umowy było jej przedterminowe rozwiązanie. Do ustalenia, że świadczenie jednej ze stron umowy na rzecz drugiej strony ma charakter świadczenia głównego w rozumieniu art. 3851§ 1 zd. 2 k.c. nie wystarczy konstatacja, że świadczenie to należy się drugiej stronie umowy za świadczoną przez nią usługę w ramach realizacji zawartej umowy. Pojęcie "głównego świadczenia stron" należy rozumieć wąsko, w nawiązaniu do pojęcia elementów przedmiotowo istotnych (essentialia negotii – por. wyrok Sądu Apelacyjnego w Warszawie z 2 lutego 2011 roku, VI ACa 910/10, LEX nr 1120302).

Skutkiem uznania zapisów OWU dotyczących opłaty likwidacyjnej w zakresie przyjętego algorytmu wyliczenia opłaty likwidacyjnej za abuzywnie jest uznanie obowiązku zwrotu kwoty opłaty likwidacyjnej na rzecz powoda na podstawie przepisów o bezpodstawnym wzbogaceniu. Zarzut przedawnienia jest bezpodstawny. Do roszczeń z tytułu bezpodstawnego wzbogacenia mają zastosowanie ogólne terminy przedawnienia. Wierzytelność z bezpodstawnego wzbogacenia ulega przedawnieniu z upływem lat dziesięciu, zaś termin ten biegnie, na zasadzie art. 120§1 k.c. od dnia, w którym roszczenie stało się wymagalne, a jeżeli wymagalność roszczenia zależy od podjęcia określonej czynności przez uprawnionego, bieg terminu rozpoczyna się od dnia, w którym roszczenie stałoby się wymagalne, gdyby uprawniony podjął czynność w najwcześniejszym możliwym terminie. Zobowiązanie do zwrotu nienależnego świadczenia należy do kategorii zobowiązań bezterminowych, w których dla ustalonego określenia terminu spełnienia świadczenia niezbędne jest wezwanie dłużnika przez wierzyciela określone w art. 455 k.c. (por. orzeczenie Sądu Najwyższego z 17 grudnia 1976 roku, III CRN 289/76, LexPolonica nr 319301, wyrok Sądu Najwyższego z 8 lipca 2010 roku, II CSK 126/10, Lex nr 602678). Powód wezwał pozwanego do zapłaty pismem z dnia 14 lutego 2012 roku, zaś umowa uległa rozwiązaniu w dniu 17 lutego 2012 roku. Pozwany otrzymał wezwanie najpóźniej 17 lutego 2012 roku, żądanie odsetek od 6 marca 2012 roku zasługuje więc na uwzględnienie.

O kosztach procesu orzeczono na podstawie art. 98§1 k.p.c. w zw. z art. 98§3 k.p.c. art. 99 k.p.c. i §6 pkt 5 rozporządzenia Ministra Sprawiedliwości z 28 września 2002 roku w sprawie opłat za czynności radców prawnych oraz ponoszenia przez Skarb Państwa kosztów pomocy prawnej udzielonej przez radcę prawnego ustanowionego z urzędu (Dz. U. Nr 163, Poz. 1349). Na koszty procesu składają się: opłata sądowa od pozwu w kwocie 769,- zł., wynagrodzenie radcy prawnego w stawce minimalnej w kwocie 2.400,- zł. oraz opłata skarbową od pełnomocnictwa w kwocie 17,- zł.

Mając powyższe na uwadze, postanowiono jak w sentencji.

ZARZĄDZENIE

odpis wyroku z uzasadnieniem doręczyć pełn. pozwanej.